

Wat na de atlas?

Een voorstel voor een toekomstige samenwerking van het Instituut voor Natuurbehoud met de Vogelwerkgroep van Natuurpunt in verband met (broedvogel)projecten en gebruik van de informatie in de broedvogeldatabank.

Basisprincipe samenwerking:
<ul style="list-style-type: none">
- Rekening houden met specifieke taken, kwalificaties en eigenheden van partners
- Win-win situatie
- Duidelijke afspraken
- Gezamenlijk vertrouwen

- Rekening houden met specifieke taken, kwalificaties en eigenheden van partners
  - Win-win situatie
  - Duidelijke afspraken
  - Gezamenlijk vertrouwen
1. Hier bespreken we vooral de samenwerking IN-NP maar ook eventueel met anderen kan/moet samenwerking gebeuren
  2. Het gaat over projecten/onderzoek waarbij gebruik van informatie over vogels in het kader van natuurbehoud en beheer prioritair is : hoe is die relatie? (**schema**)
  3. Hoe kunnen we dit schema invullen voor de Vlaamse situatie: waar staan we
    - Basisprincipe: Op lange termijn streven naar **geïntegreerde monitoring**
    - Lange-termijn deelaspekt "populatie-trends": welke projecten
    - Lange termijn andere deelaspekten: broedsucces en overleving: welke projecten
    - Projecten op basis van andere prioriteiten: beleidsvragen, draagvlak..
  4. Hoe staan die projecten in relatie met de gegevens aanwezig in de broedvogeldatabank ?
    - als basis voor het plannen van projecten
    - om bepaalde aspecten van onderzoek uit te werken
  5. Hoe staan de projecten in relatie met de "eigenheid" van beide partijen?
    - prioriteiten voor 'type' projecten/onderzoek
    - overlapping en mogelijke samenwerking
  6. Hoe spreken we samenwerking af bij verschillende projecten?
    - algemene principes
    - gebruik gegevens van databank
    - per huidig project
    - projecten/onderzoeken in de toekomst

1. Samenwerking van IN-NP (maar ook met anderen):

a. Meerdere gebruikers met dezelfde databank

- Na het afsluiten van het project zal de informatie aanwezig in de databank door een aantal partners zal kunnen gebruikt worden.
- Zowel het IN (en afd Natuur) als Natuurpunt.studie zullen deze gegevens kunnen gebruiken. Afspraken ivm wie wat hiermee doet in de toekomst zijn aan te raden.

b. Een nieuwe structuur: nieuwe projecten

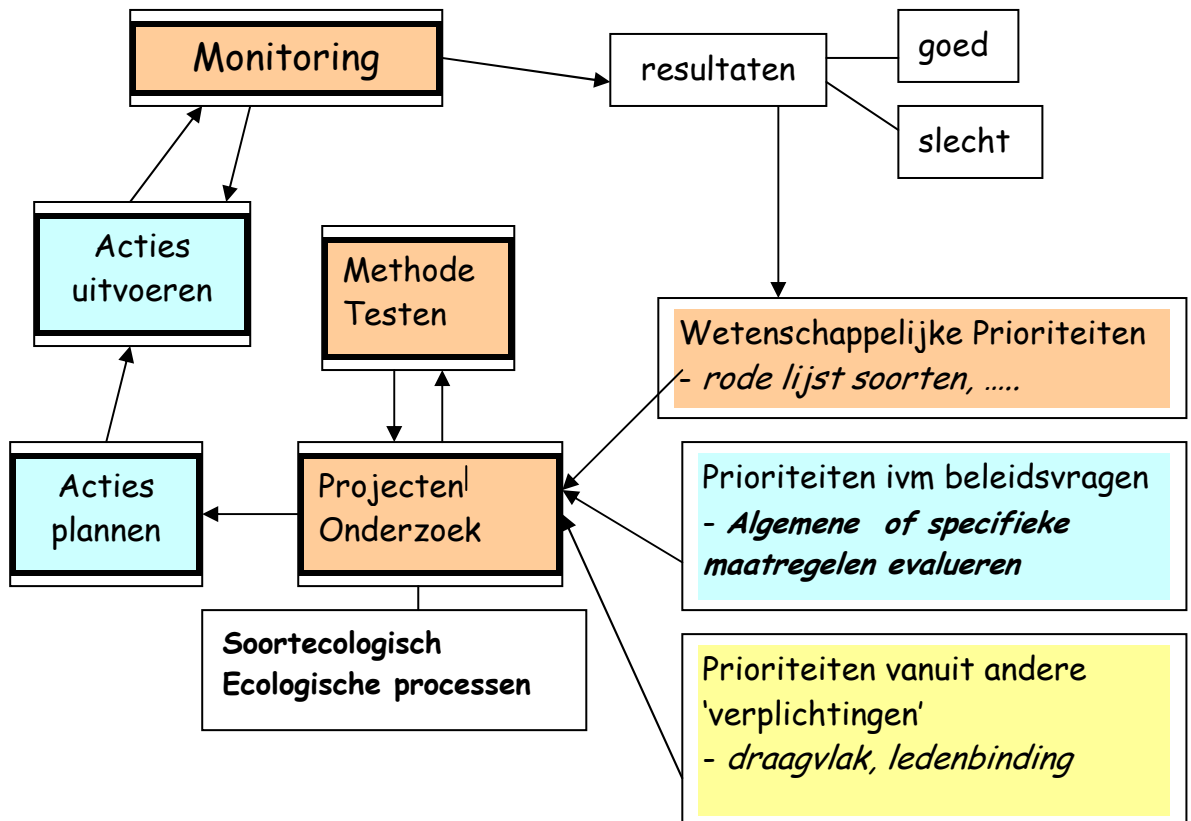
- Flink deel van de Vlaamse veldornithologen “op been gebracht”.
- ‘Vlaamse veldornithologen” goed gestructureerd.
- Het opstarten van de nieuwe Vogelwerkgroep van Natuurpunt.studie

c. Opvullen van het “zwarte gat” en vermijden van “wildgroei”

- Van veel kanten komt de vraag: wat nu? Nieuwe projecten, wie doe die, IN of Natuurpunt, hoe doen we die etc..

2. Het gaat over projecten/onderzoek waarbij gebruik van informatie over vogels in het kader van natuurbehoud en beheer prioritair is

In het volgend schema worden de relaties tussen monitoring, onderzoek en acties belicht:

3. Hoe kunnen we dit schema invullen voor de Vlaamse situatie: waar staan we ?

a. Basisprincipe: Op lange termijn streven naar geïntegreerde monitoring

- Als we terugkijken naar het vorig schema dan zien we dat een basisbron van informatie een lange termijn monitoring van onze broedvogelpopulaties is.
- Die moet ons in staat stellen op langere termijn in te spelen op nieuwe informatie, ons toelaten prioriteiten te bepalen, trends te voorspellen én te verklaren
- Op lange termijn is de prioriteit dus zeker te streven naar een goed ontwikkelde monitoring, en dan liefst op een geïntegreerde manier.
- Het streefdoel van de geïntegreerde monitoring is het maken van van populatiemodellen die ons kunnen helpen om beter te verklaren wat er aan de hand is en welke de inwerking van bepaalde invloeden is.
- Om bruikbare populatiemodellen van broedvogels te bekomen, die ten dienste staat van natuurbehoud en beheer, zijn verschillende aspecten van informatie over broedvogels op verschillende niveau's noodzakelijk, nl
  - Populatiegegevens
  - Gegevens over broedsucces
  - Gegevens over overleving
- Wat gebeurt er hieromtrent al in Vlaanderen (door ons en door anderen):

deelaspekt	methode	Welke soorten?	Bestaande projecten
Populatie	Populaties "tellen"	Alle soorten	Zeldzame-IN (BBV)
			Exoten-IN (BBV)

Broedsucces	Constant Effort sites	Zangvogels	KBIN Ringdienst
	Nestgegevens	Alle soorten	Weidevogels-NP, Sternenonderzoek-IN Kerkuilenwerkgroep Mezen (UA) KBIN Ringdienst Persoonlijke initiatieven

Overleving	Constant Effort sites	Zangvogels	KBIN Ringdienst
	Ringterugvangsten	Alle soorten	Sternenonderzoek-IN Kerkuilenwerkgroep Mezen (UA) KBIN Ringdienst

- Er zijn duidelijk grote hiaten, hoe vangen we die op in de toekomst?

b. Lange –termijnprojecten voor het deelaspect “populatie-trends”

Uit de vorige tabel kunnen we afleiden dat alle soorten door een monitoring moeten ‘gedekt’ zijn. Gezien het bepalen van aantallen van algemenere soorten en zeldzamere soorten best via verschillende methodes gebeurt en uit andere praktische redenen, zouden volgende projecten zeker moeten opgestart worden/verdergezet worden:

- b.1. Lange-termijn gegevens over trend van algemene soorten op Vlaams niveau:
  - o Geeft signaalfunctie om op tijd te kunnen ingrijpen
  - o Noodzakelijk binnen Euromonitoringproject (Vlaanderen is een hiaat)
  - o Referentie ter vergelijking van Vlaamse toestand t.o.v. kleinere entiteiten
    - voor evaluatie algemene toestand Vogelrichtlijngebieden (noodzakelijk)
    - voor evaluatie algemene toestand Natuurreservaten (nuttig)
    - voor evaluatie andere zone’s
- b.2. Lange termijn gegevens over zeldzame soorten op Vlaams niveau
  - o Voornamelijk toepassingen als in vorig (minder voor Euromonitoring)
  - o Basis voor nieuwe voorstellen vogelrichtlijngebieden
- b.3. Lange termijn gegevens over exoten op Vlaams niveau
  - o Noodzakelijk als basis voor controlemaatregelen

c. Lange –termijnprojecten voor het deelaspect “broedsucces en overleving”

Uit de vorige tabel is het duidelijk dat hier nog flinke hiaten zijn, maar dat hier toch ook al een aantal projecten lopende zijn of zouden verder kunnen ontwikkeld worden. Dit is duidelijk iets dat in overleg met derden moet gebeuren, in het bijzonder met de Ringdienst van het KBIN. De reeds bestaande projecten zouden in ieder geval verder moeten gezet worden:

- c.1. Verzamelen van gegevens over broedsucces en overleving van soorten

d. Projecten op basis van andere prioriteiten: beleid, draagvlak

- d.1. Aanvullende specifieke monitoring in Natuurreservaten en Vogelrichtlijngebieden (noodzakelijk)
  - o Evaluatie van specifiek beheer
  - o Evaluatie van specifiek beleid, bepaalde invloeden
- d.2. Onderzoek naar relaties voorkomen/trends soorten en andere factoren (bv habitat) (binnen “soortecologisch onderzoek”)
  - o Evaluatie van specifiek beheer, beleid, bepaalde invloeden
  - o Basis voor opstellen van soortbeheersplannen
- d.3. Laagdrempelige soort(groep)onderzoeken
  - o Vergroten van draagvlak
  - o Eventueel in relatie te brengen met gegevens uit andere projecten: meerwaarde

4. Projecten en hun relatie met de gegevens in de broedvogeldatabank

In de broedvogeldatabank zitten zowel gegevens over verspreiding als over aantallen:

- aantallen (of schattingen) voor een 120 soorten per UTM 5x5 km-hok
- ruwe schattingen voor een 70 soorten per UTM 5x5 km-hok
- aantallen voor 120 soorten en aanwezigheid voor de rest op 2 dagen per steekproefhok (8 per UTM 5x5 km-hok)
- puntgegevens van broed-of territoriumlokaties van in principe 120 soorten (hier ontbreken wel gegevens voor bepaalde gebieden)

De informatie uit de broedvogelatlas geeft ons nu een referentiesituatie over de populatietoestand van al onze broedvogels in de periode 2000-2002. Dit is voorlopig een eenmalige situatie gezien een broedvogelatlas met dergelijke volledigheid niet elk jaar of regelmatig kan herhaald worden. Zoiets zou bv om de 20 jaar kunnen gebeuren.

We kunnen dus nu, zelfs zonder een geïntegreerde monitoring te hebben, over informatie beschikken die ons mogelijk maakt (voorlopige) prioriteiten te stellen voor bepaalde projecten/onderzoek in het kader van natuurbeheer- en natuurbehoud. Willen we dit in de toekomst verder kunnen doen, dan is het streven naar een geïntegreerde monitoring uiteraard een noodzaak.

Bekijken we nu de projecten die we naar voor hebben gebracht:

Lange –termijnprojecten voor het deelaspekt “populatietrends”

- De gegevens van zeldzame soorten (ihb de ‘Bijzondere Broedvogels’) en exoten vullen het hiaat in dit reeds lopende lange-termijnproject in voor de periode 2000-2002.
- De actuele gegevens kunnen een basis vormen voor het bepalen van prioriteiten voor soortgericht (soortgroepgericht) onderzoek en eventueel soortspecifieke monitoring
- De informatie kan helpen bij het bepalen van een steekproefstelsel bij het ontwikkelen van een lange-termijnmonitoring-methode voor algemene soorten
- De informatie kan gebruikt worden voor het ontwikkelen van een methode voor een eventuele ‘bijsturing’ van het reeds lopende lange termijnproject van zeldzame, kolonievogels en exoten.

Lange –termijnprojecten voor het deelaspekt “broedsucces en overleving”

- Dichtheidsgegevens kunnen misschien gebruikt worden om bepaalde fenomenen mee te helpen verklaren

Projecten op basis van andere prioriteiten: beleid, draagvlak

Hier zijn zeker een groot aantal ‘gebruiken’ :

- Detailgegevens kunnen als referentiesituatie dienen voor aanvullende specifieke monitoring in Natuurreervaten en Vogelrichtlijngebieden (noodzakelijk)
- De broedvogeldatabank bevat een bron van gegevens, voor allerlei analyses op verschillende niveau's naar actuele relaties tussen voorkomen en trends van soorten en andere factoren (bv habitat) (binnen “soortecologisch onderzoek”) Voorbeelden van dergelijke analyses/toepassingen zijn:
  - o Vergelijking populaties binnen en buiten bepaalde gebieden (Vogelrichtlijngebieden, Natuurreervaten)
  - o Basisinformatie over habitatkeuze van bepaalde soorten
  - o Soortvoorspellingskaarten

- Relaties tussen dichtheden en habitat als basis voor instandhoudingsdoelstellingen
  - Maken van een ornithologische waarderingskaart
  - ??
- Als aanvullende gegevens voor bepaalde laagdrempelige onderzoeken (te passen in een breder kader).

5. Hoe staan de projecten in relatie met de “eigenheid” van beide partijen?

Zijn er prioriteiten voor ‘type’ projecten/onderzoek?

Instituut voor Natuurbehoud:

- Is bij decreet en via andere documenten gebonden aan een aantal ‘taken’ o.a.:
  - o Wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van natuurbehoud en beheer
  - o Monitoring van de biodiversiteit
  - o Advisering van de overheid (regionaal en internationaal)

Natuurpunt, Vogelwerkgroep:

- Is als NGO minder gebonden door een aantal ‘taken’ vanuit de overheid wat betreft wetenschappelijk onderzoek, monitoring en advisering. Stelt zichzelf natuurstudie als één van de kerntaken waarbij het uitbouwen van thematische en taxonomische werkgroepen, netwerkvorming met vrijwillige medewerkers in heel Vlaanderen en dienstverlening door professionele stafmedewerkers belangrijk is.
- Wel :
  - o Verplichtingen in verband met monitoring vogels in eigen reservaten
  - o Als BirdLife Partner meewerken aan bepaalde internationale projecten (vnl rond vogelsoorten en habitatbescherming), of die zelf organiseren
  - o Als BirdLife partner en Vlaamse Natuurbehoudsvereniging reageren op niet-naleven van wetgeving, negatieve maatregelen, zowel algemeen als binnen haar reservaten

Grofweg kunnen we dus al een soort prioriteiten van **type** projecten/onderzoek of behoeften voor beide aflijnen:

Type projecten	IN	NP
Wetenschappelijke advisering naar beleid en andere overheden (op vraag)	+++	-
Monitoring van de biodiversiteit (Vlaams niveau)	+++	++
Diepgaander wetenschappelijke onderzoeken analyses	+++	+
Lokale onderzoeken (soortspecifiek, monitoring, inventarisatie)	+	+++
Laagdrempelige projecten die basisdraagvlak verhogen: ‘citizen science’	-	+++
Sterk educatief gebonden projecten (zie ook vorig)	-	+++
Projecten gebonden aan reservaten/reservaatwerking (beheer, verwerving)	+	+++

- Het IN als wetenschappelijk instituut heeft als troeven de wetenschappelijke expertise, zou eerder gefundeerd onderzoek moeten doen en zou bij gemeenschappelijke projecten eerder als prioriteit de wetenschappelijke kant ervan (ontwikkelen methodiek, analyses) kunnen 'verzorgen' .
- Natuurpunt als vereniging heeft als troeven het bestaande netwerk, en zou als prioriteit eerder projecten rond reservaten, lokale projecten en projecten die het draagvlak verhogen moeten beogen, en bij gemeenschappelijke projecten eerder de organisatorische kant kunnen 'verzorgen'.

6. Hoe spreken we samenwerking af bij verschillende projecten?

Bij welke projecten kunnen we nu al aan samenwerking denken?

- Het Project 'Bijzondere Broedvogels':
  - o Het IN onderzoekt op basis van de resultaten van de atlas of het soortenspectrum niet moet aangepast worden en in hoeverre bepaalde methodieken moeten aangepast worden.
  - o Dit wordt met NP besproken
  - o De aangepaste versie wordt een gemeenschappelijk project van IN en NP
  - o IN doet vnl de wetenschappelijke coördinatie en analyses
  - o NP verzorgt organisatie en eventueel de invoer in een databank.
  - o De databank wordt gemeenschappelijk onder strikte onderling te bepalen voorwaarden
  - o De jaarlijkse rapportering gebeurt samen.
  - o De lange termijn analyses gebeuren door vnl door het IN.
- Een Project voor lange termijnmonitoring van algemene soorten
  - o Het IN stelt de te volgen methodologie op punt (cfr steekproefstelsel)
  - o Dit wordt met NP besproken
  - o De aangepaste versie wordt een gemeenschappelijk project van IN en NP
  - o Het IN doet de wetenschappelijke coördinatie en analyses
  - o NP verzorgt organisatie en eventueel de invoer in een databank.
  - o De databank wordt gemeenschappelijk onder strikte onderling te bepalen voorwaarden
  - o De jaarlijkse rapportering gebeurt samen.
  - o De lange termijn analyses gebeuren door vnl door het IN.
- Uitwerking van informatie over de Vogelrichtlijngebieden
  - o Zal gebeuren in het kader van het hoofdstuk in de atlas

Hoe plannen we samenwerking/taakverdeling in de toekomst?

Iedere partner maakt een overzicht van projecten die hij in de toekomst zou willen uitvoeren en hoe hij zelf de samenwerking ziet (bv ook met derden). Dit wordt dan samen besproken.

Hoe plannen we het gebruik van de broedvogeldatabank?

Gezien er nog andere gebruikers zullen zijn zal er binnen de stuurgroep in ieder geval al een afspraak tot stand komen (schriftelijk, soort contract). Daarnaast kunnen beide partners een aantal "desiderata" naar voren brengen, liefst gekaderd in hun "prioriteiten" (indien hier een overeenkomst over is). De ideale wereld zou zijn dat indien één van de partners bepaalde aspecten wil onderzoeken dit dan gemeld wordt aan de andere. Dit wordt dan samen besproken en afgesproken.

Anny Anselin in naam van Koen Devos, Glenn Vermeersch, Eric Stienen, Joris Everaert, Geert Spanoghe en Wouter Courtens.

Instituut voor Natuurbehoud
Kliniekstraat 15
B-1070 Brussel

04.11.2003

